

УДК 37

Освітній простір громади: виклики та перспективи



Ми продовжуємо практику проведення інтерв'ю з організаторами освіти області. Сьогодні презентуємо управління освіти і науки Новоград-Волинської міської ради, яке ось вже шостий рік очолює Тетяна Володимирівна Ващук. Мова піде про реформування освіти, насамперед в умовах територіальних громад, про те, чим живе сьогодні школа, як забезпечується рівний доступ до якісної освіти, формується новий освітній простір.

1. Тетяно Володимирівно, Ви маєте достатній досвід роботи на різних посадах. Яке Ваше бачення сьогоденного стану освіти, тих реформаційних процесів, які відбуваються?

Так, вже понад 16 років працюю в управлінні освіти і науки Новоград-Волинської міської ради, з них шостий – на посаді начальника управління. За цей час відбулося чимало якісних змін в освіті, але, на мою думку, справжні реформи розпочалися із введенням у 2017 році нового Закону України «Про освіту» та у 2020 році – Закону України «Про повну загальну середню освіту». Суть сучасних реформ в освіті можна розділити на два напрями: зміна змісту освіти і оптимізація та розвиток освітньої мережі. Освітня спільнота громади з великими надіями і сподіваннями сприйняла нові норми закону, зокрема щодо надання автономії закладам загальної середньої освіти, розбудови з реальним державним фінансуванням Нової української школи, підтримки у всіх розуміннях дітей з особливими освітніми потребами, можливості отримати додаткові кошти завдяки участі у державних програмах тощо. Ми активно включилися у процес реформування: перевели заклади освіти у 2018 році на ведення самостійного бухгалтерського обліку та запровадили у них організацію харчування суб'єктами господарювання, провели конкурси на посади директорів шкіл, одні із перших в області розпочали роботу щодо створення інклюзивних класів та груп, створили КУ «Інклюзивно-ресурсний центр», КУ «Центр професійного розвитку педагогічних працівників» тощо.

2. В умовах децентралізації актуальною в країні залишається проблема оптимізації спроможної шкільної мережі. Чи є це питання нагальним для вашої громади?

Для нашої громади, як і для багатьох інших, стали викликами процеси децентралізації та робота над створенням спроможної мережі закладів освіти, формуванням мережі профільних ліцеїв. У процесі оптимізації ми зіткнулися з проблемою подрібненої мережі малокомплектних шкіл, зокрема 4 із 7 шкіл сільської місцевості налічують від 9 до 42 учнів. Матеріально-технічна база цих шкіл слабка та застаріла, а у порівнянні зі школами міста витрати на навчання одного учня сільської місцевості втричі більші. Крім того, є шалений супротив батьківської громади щодо закриття малокомплектних шкіл, а також несприйняття того, що, відповідно до чинного законодавства, дитина вже не буде навчатися з 1 по 12 клас в одному закладі. Розпорядженням міського голови в нас створені робочі групи з вищезгаданих питань. Ми пішли шляхом забезпечення відповідних умов навчання – створили опорний заклад освіти, матеріально-технічну базу якого приводимо до належного рівня: зроблено за всіма нормами внутрішні санвузли, побудовано артезіанську свердловину, відремонтовано актову залу, забезпечено комп'ютерною технікою, подано заявку на придбання шкільного автобуса. Планується з нового навчального року приєднати до закладу три філії. Сподіваємось, що все це переконає батьків учнів у тому, що їхні діти мають навчатися у комфортних умовах та здобувати якісну освіту. Щодо міста, то актуальним залишається питання визначення профільного ліцею, але тут є активна конкуренція. Місто має прекрасні можливості щодо вибору професійної чи профільної освіти вже сьогодні, оскільки тут є вище професійне училище, ліцей з посиленою військово-спортивною підготовкою, фахові медичний та політехнічний коледжі тощо.

3. Як у Вас вирішується одна з найбільших проблем сьогодення – функціонування освітніх закладів в умовах карантинних обмежень, підвищеного рівня епідемічної небезпеки?

Дистанційне навчання, яке стало основною формою навчання у закладах загальної середньої освіти в умовах пандемії, зумовило низку нових вимог до освітян, школярів, батьків. З метою роз'яснення питань щодо запровадження карантинних обмежень управлінням проведено відеопресконференцію для громадськості міста, розроблені регламенти роботи для шкіл та садків у цих умовах. Рішенням міської ради було виділено близько 1 млн грн з бюджету громади на придбання у 2021 році ноутбуків для проведення дистанційних уроків учителями. Наразі маємо до кінця року отримати ще 109 ноутбуків від департаменту освіти і науки облдержадміністрації, на придбання яких частка співфінансування з бюджету громади становить майже 650 тис. грн. Не менш важливим було налагодження відповідної комунікації з батьками, на яких лежить відповідальність щодо створення умов та контролю за процесом навчання в домашніх умовах. Тому з метою виявлення проблемних питань в організації дистанційного навчання, визначення можливостей їх оперативного вирішення та розроблення відповідних рекомендацій управлінням були проведені опитування

учасників освітнього процесу, матеріали якого викладені у щорічному інформаційно-методичному часописі «Педагогічний вісник» та презентовані під час серпневих методичних заходів. На виконання чинного законодавства щодо роботи в зонах епідемічної небезпеки працівники галузі освіти свідомо підійшли до питання збереження здоров'я – майже 100% педагогів з урахуванням довідок про протипоказання отримали щеплення проти вірусної інфекції Covid-19.

4. У державі проводиться чимало реформ, серед яких найважливішою є, безперечно, «Нова українська школа», мета якої – створити освітній заклад, в якому приємно вчитись...

Ось уже четвертий рік поспіль у нашій громаді створюється новий освітній простір для учнів початкової школи. Приємно і дуже почесно, що один із найкращих закладів нашої громади – лицей № 11 – був обраний із 4 закладів області для пілотування НУШ і сьогодні є прикладом для інших. Усі заклади освіти громади підійшли дуже творчо, креативно до створення освітнього середовища. Щороку, крім коштів державної субвенції, з бюджету міської територіальної громади виділяються значні кошти на створення безпечних, комфортних умов перебування учасників освітнього процесу у закладі. Це передусім завершення програми щодо заміни віконних блоків та дверей, облаштування рекреацій, фое, санвузлів, сучасних спортивних майданчиків. Так, на території ЗОШ № 3 незабаром з'явиться тенісний корт, бігова доріжка та футбольне поле, на що з державного бюджету виділено більше 6 млн грн. Заклади освіти долучаються і перемагають у конкурсах проектів місцевого рівня за рахунок участі бюджету. Це створення сучасної бібліотеки та облаштування на території лицю № 4 «шахового королівства». На території ЗОШ № 5 створено еколого-натуралістичний парк та реалізується проект «Каліфорнійське Диво» в рамках програми UPSHIFT, яку втілює ЮНІСЕФ, – це створення першої громадської верміферми в місті Новограді-Волинському, тобто компостування опалого листя та органічних відходів.

Наразі триває реформа шкільного харчування, тому розпочато широку роз'яснювальну роботу з батьками щодо формування культури здорового харчування, смакових вподобань. Відповідно до нових норм харчування, у всіх закладах дошкільної освіти запроваджено систему НАССР, забезпечено всі заклади освіти міста системами доочистки води. Працюємо над поновленням технологічного обладнання, в тому числі і за рахунок участі у програмі «Спроможна школа – для кращих результатів».

У початковій школі за вибором учителів, батьків крім програми НУШ активно запроваджуються ще такі освітні програми, як «Розвивальне навчання», «Інтелект України», «На крилах успіху», «Росток» тощо.

5. З передачею повноважень громадам, запровадженням нового механізму фінансування освітні заклади отримали можливість самостійно вирішувати свої проблеми. Як спрацювала ця новація на території громади?

Процес автономізації розпочався ще у 2018 році і був досить складним, адже ведення школою самостійного бухгалтерського обліку вимагало підготовлених кадрів, яких вкрай не вистачало. Сьогодні ми вже ділимося

досвідом з колегами, які тільки розпочинають цей процес. Безумовно, є як чимало переваг, так і ризиків фінансової автономії. По-перше, зростає ефективність планування і використання коштів, по-друге, посилюється відповідальність керівника за ефективне та раціональне використання коштів. Щодо ризиків – це недостатня готовність закладів та їх керівників до управління фінансами закладів, зростання кількості працівників бухгалтерії порівняно із централізованою бухгалтерією, що збільшує навантаження на бюджет громади. Проте за три роки нам вдалося налагодити чітку систему контролю за рухом бюджетних коштів, яка має позитивні результати.

6. Багато розмов точиться навколо зміни функцій методичних служб відділів та управлінь освіти, які набувають статусу Центрів професійного розвитку педагогічних працівників. Що ви поклали в основу такої трансформації у місті?

Не оминуло це питання і нашу громаду. Лунали думки деяких депутатів щодо ліквідації інформаційно-методичного центру, який утримується за кошти місцевого бюджету. Та завдяки цілеспрямованій роз'яснювальній роботі вдалося переконати, що така установа є потрібною, але в контексті реформування освіти вона набуває низки нових функцій. Таким чином, у вересні 2020 року ми реорганізували наш інформаційно-методичний центр у комунальну установу «Центр професійного розвитку педагогічних працівників».

Проте проблемою стало забезпечення центру кадрами, адже заробітна плата педагогів у школах є більшою. Тому ми запровадили систему матеріального стимулювання, щоб на посадах консультантів могли працювати кращі фахівці. Центр, як установа, робить свої перші кроки: розроблено Положення про фахові предметні спільноти педагогічних працівників; система методичних заходів розробляється відповідно до запитів освітян; до початку нового навчального року проведено більше 20 тематичних заходів під гаслом «Шукаємо сенси в освіті разом!» із залученням спікерів, науковців ЖДУ імені Івана Франка, кандидатів педагогічних наук КЗ «Житомирський ОППО» ЖОР, фахівців ВРЦОЯО, ДСЯО, юристів Житомирського обласного комітету профспілки працівників освіти, експертів ВГО «Асоціація працівників дошкільної освіти». Розпочата робота Школи молодого працівника психологічної служби, планується низка тренінгів, семінарів для молодих фахівців інших професійних спільнот, створена науково-методична рада на базі центру. Консультантами розроблено методичний посібник з атестації педагогів та присвоєння звань, надається консультативна підтримка учасникам Всеукраїнського конкурсу «Учитель року – 2022».

7. На яких принципах здійснюється вільний вибір педагогами міста форм підвищення кваліфікації, освітніх програм, закладів освіти, інших суб'єктів освітньої діяльності?

Суттєвих змін зазнала й система підвищення кваліфікації вчителів: запроваджено принцип «гроші ходять за вчителем на підвищення кваліфікації», що створює додаткову конкуренцію на ринку освітніх послуг і сприяє підвищенню якості їх надання. Переважна кількість педагогів нашої громади проходить курсову підготовку на базі КЗ «Житомирський ОППО» ЖОР як за

регіональним замовленням, так і за кошти місцевого бюджету. Окрім того, педагоги мають можливість вільного вибору для підвищення кваліфікації на базі інших закладів.

8. Яке місце в умовах громади займає проблема створення сучасного освітнього середовища, в якому зустрічаються та взаємодіють учні, вчителі, батьки та громадськість?

Освітнє середовище має бути оснащене всім необхідним для комфорту дітей, їхнього розвитку та набуття необхідних навичок і компетентностей. І саме місцева влада має забезпечувати утримання та вдосконалення матеріально-технічної бази закладів освіти на рівні, достатньому для виконання вимог стандартів та ліцензійних умов. У нашій громаді налагоджена дієва співпраця із усіма учасниками освітнього процесу та владою. Бюджет галузі освіти складає більше 60% бюджету громади, щороку з бюджету розвитку виділяється від 10 до 15 млн грн на поновлення матеріально-технічної бази та створення безпечних умов перебування у закладі. Так, за два останні роки 60% шкіл міста обладнані системами протипожежної безпеки та оповіщення, вхідні групи обладнано пандусами чи підйомниками. Робота у цьому напрямі продовжиться і наступного року. Крім того, посилюються складові реформи освітньої галузі, пов'язані з діджиталізацією освітнього середовища, передусім із забезпеченням закладів освіти швидкісним доступом до мережі «Інтернет», а здобувачів освіти і педагогічних працівників – цифровими пристроями та електронними освітніми ресурсами.

9. Індикатором роботи освітян є її кінцевий результат, тобто рівень навчальних досягнень учнів та їхні здобутки. Думаю, Вам є що сказати з цього приводу.

Незважаючи на карантинні обмеження, ми не знімаємо з порядку денного роботу з обдарованими дітьми. У листопаді – грудні 2020 року відбувся II етап олімпіадних змагань з 18 предметів, у якому взяли участь 319 учнів. У підсумку маємо 184 переможці. Успішною стала участь учнів у всеукраїнському конкурс-захисті учнівських науково-дослідницьких робіт Малої академії наук України. За підсумками II етапу, із 15 учасників маємо 8 переможців: 4 учні – I місце; 2 учні – II місце; 2 учні – 3 місце. Учні, які вибороли I місця, увійшли до складу команди Житомирської області для участі у III етапі МАН, а Гопанчук Ольга, учениця 11 класу ліцею № 4, здобула максимальну кількість балів та стала стипендіатом Президента України.

У 2020–2021 навчальному році на базі закладів освіти міста успішно працювало 5 пунктів проведення ЗНО у ліцеях № 1, № 4 та ЗОШ № 6, № 7. Приємно, що за результатами зовнішнього незалежного оцінювання наша громада входить до п'ятірки кращих на теренах Житомирської області.

10. Завершується перша половина навчального року. Які попередні підсумки можна підвести з огляду зробленого та подальших планів?

Загалом навчальний рік розпочався організовано та в звичайному режимі. Усі заклади успішно працюють в умовах карантинних обмежень. Непересічною подією стало перше проведення у нашій громаді інституційного аудиту ЗОШ № 7. Отриманими висновками, рекомендаціями та досвідом підготовки адміністрація закладу поділилася з колегами. Як і в кіноіндустрії, в освіті теж є свої «зірки», чії досягнення в роботі вражають. Вперше у Новограді-Волинському найбільш творчих освітян нагородили статуеткою «Сузір'я найвищих досягнень» у п'яти номінаціях: талант, успіх, прогрес, рекорд та тріумф. У спільному відеопроєкті управління освіти і науки міської ради, сайту Новоград.City та місцевого телебачення «Студія Калина» жителі міста знайомляться з власниками статуеток педагогічного «Оскара».

Чимало вдалось зробити щодо створення належної матеріально-технічної бази закладів освіти приєднаних старостинських округів, щоб діти сільської місцевості мали гідні умови навчання.

Хочу доповісти, що ми готуємо великий освітянський форум із залученням міської влади, депутатського корпусу, батьківської громади та всіх зацікавлених сторін щодо формування та затвердження спроможної мережі шкіл та профільних ліцеїв.

На завершення хочу привітати освітян міста, педагогів нашої області, учнівську та батьківську громаду з Новим роком та Різдвом Христовим, побажати, щоб зимові свята подарували вашим родинам міцне здоров'я, сімейний затишок, здійснення творчих планів та особистих мрій.

11. Тетяно Володимирівно, здоров'я, удачі та благополуччя бажаємо і Вам.

Дякую за цікаву розмову.

Спілкувався Володимир Денисенко